

# ‘MADE IN HOLLAND’ HAALBAAR?

De overheid wil dat het Nederlandse bosareaal met 10% (circa 37.000 hectare) is gegroeid in 2030. Dat is nodig voor herstel van biodiversiteit en de circulaire economie. Naast recreatie, beleving en educatie moet er ruimte zijn voor een lichte toename van de houtoogst. Is er in Nederland genoeg duurzaam beheerd bos? En is dat voldoende en van een dusdanige kwaliteit om op grote schaal te bouwen met hout?

## ‘VERJONGING BOS BEHOEFT AANDACHT’

**Mark van Benthem,**  
directeur stichting Probos

“In Nederland hebben we zo’n 365.000 hectare bos, waarvan circa 270.000 hectare beschikbaar is voor houtoogst. In dat deel groeit jaarlijks gemiddeld 1,8 miljoen m<sup>3</sup> werkhout bij, waarvan gemiddeld 1,2 miljoen m<sup>3</sup> wordt geoogst. Het Nederlandse bos is voor ongeveer 50% FSC- en PEFC-gecertificeerd en daarmee aantoonbaar duurzaam beheerd. Naast hout uit het bos komt er (beperkt) hout vrij uit beplantingen in het landschap en de bebouwde omgeving.

Ongeveer 900.000 m<sup>3</sup> aan stammen wordt verwerkt door onze rondhoutver-

werkende industrie. Grofweg is 60% naald- en 40% loofhout. Vooral naaldhout wordt in de bouw toegepast. Van de beschikbare 600.000 m<sup>3</sup> naaldhout rondhout, gaat 225.000 m<sup>3</sup> voor verwerking naar de zagerijen. Dat resulteert in 125.000 m<sup>3</sup> gezaagd hout. Op een verbruik van bijna 2,6 miljoen m<sup>3</sup> gezaagd naaldhout is dit slechts 5%. De hoeveelheid is iets op te krikken als meer (loof) houtsoorten en sortimenten een weg vinden naar de bouw in innovatieve toepassingen en indien er in het bosbeheer en bij de bosuitbreidingsopgave ook oog is

voor houtproductie. Dat zal onvoldoende zijn om grootschalig te bouwen met Nederlands hout.

Kwaliteitshoutproductie heeft niet altijd bij bosbeheerders even hoog op de agenda gestaan. Desalniettemin staat er de nodige kwaliteit. Echter, vooral verjonging in het bos behoeft aandacht. Door de hoge wilddruk wordt veel van de verjonging opgevreten of dusdanig beschadigd dat de toekomstige houtkwaliteit daaronder lijdt. Als we willen dat Nederland op termijn ook een bijdrage levert aan de houtvoorziening, moet daaraan worden gewerkt.

En wat is er mis met het aanleggen van bossen die voornamelijk hout mogen produceren? Al dan niet met snelgroeiende soorten zoals de populier. Ten opzichte van een jaarlijkse roulatie van maïs is dit voor de biodiversiteit, bodemkwaliteit, stikstofuitstoot en koolstofvastlegging winst.

We hebben berekend dat in minder dan vijf uur het Nederlandse bos hout van voldoende kwaliteit levert om één kruislaaghouten eengezinswoning te produceren (60 m<sup>3</sup> CLT per woning). Dit wordt minder dan vier uur wanneer ook hout van lagere kwaliteit wordt toegepast in CLT. Er is potentie, maar enige realiteitszin is op zijn plek.”



# ‘KLIMAATSLIM BOSBEHEER’

**Bas Lerink, onderzoeker Europese bossen,  
Wageningen Environmental Research**



“Nederland is al decennia een grote netto-importeur van allerlei houtproducten, ook voor de bouw. Maar kunnen we een groter deel van de consumptie zelf dekken? Het is belangrijk te zien dat de invloeden van klimaatverandering ons bos ook nog eens bedreigen. Onze bossen hebben te maken met ziekten, plagen en groeireductie. Klimaatslim bosbeheer is noodzakelijk om de verschillende functies van het bos te waarborgen en op termijn de zaaghoutproductie te kunnen verhogen.

Met behulp van klimaatslim bosbeheer zal het areaal multifunctioneel bos in Nederland kwaliteitshout blijven opleveren om mee te bouwen. Op welke schaal? Minister Ollongren stelde in 2017 al vast dat in 2030 één miljoen nieuwe woningen gerealiseerd zouden moeten zijn. Stel dat dit vanaf nu allemaal appartementen moeten worden, gemaakt van inlands kruislaaghout (CLT). Per appartement zou ongeveer 20 m<sup>3</sup> hout benodigd zijn, wat optelt tot 2

miljoen m<sup>3</sup> hout per jaar. Dat zal niet lukken in een land met een jaarlijkse werkhoutoogst van zo'n 1,2 miljoen m<sup>3</sup>.

Toch zou een belangrijk deel van deze woningen wel met Nederlands hout gebouwd kunnen worden. Moet de uitdaging daarbij gezocht worden in het vergroten van het volume kwalitatief hoogwaardig hout? Of is het belangrijker om beter gebruik te maken van de stromen van lagere houtkwaliteiten?

Er is al onderzoek gedaan naar mogelijkheden om hout op te waarderen, zoals CLT en ook thermische en chemische modificatie. Dit soort bewerkingen en behandelingen zou op relatief korte termijn ervoor kunnen zorgen dat we de ‘houten eeuw’ daadwerkelijk gestalte kunnen gaan geven. Momenteel worden ketenverbeteringsprojecten uitgevoerd in het kader van de bos-klimaatpilots die getrokken worden door Wageningen Environmental Research.”

# ‘ER ZIJN VOLOP KANSEN’

“Nederland produceert jaarlijks uit eigen bos ongeveer één miljoen m<sup>3</sup> rondhout. Een veelvoud wordt daarnaast geïmporteerd uit het buitenland; wij zijn minder dan 10% zelfvoorzienend in hout.

Nederlands bos wordt voor ongeveer de helft duurzaam beheerd onder de certificaten van FSC en PEFC. De andere helft is in grote lijnen certificaatwaardig, maar deze bosbeheerders zijn wat minder gericht op de houtmarkt en moeten nog wennen aan marktgerichte houtproductie en certificering. Voor het op grote schaal bouwen met hout kan Nederland zeker een versnelling hoger in de eigen houtproductie.

Als we bij nieuw aan te leggen bos verstandige keuzes maken, hebben we over 30 tot 40 jaar de eerste serieuze oogst van snelgroeiende soorten waaronder de populier. Dat draagt nog niet bij aan de huidige ambities. Overigens is die 37.000 hectare nog te vergroten door boeren te subsidiëren zodat ze tijdelijk bos op landbouwgrond kunnen aanleg-

gen. Ook daar komt over 30 à 40 jaar het eerste hout vrij.

Op korte termijn kan vooral meer hout beschikbaar komen door het oogstvolume in bestaand bos te verhogen, zolang we minder kappen dan er bijgroeit. Het is een fabel dat de kwaliteit van ons hout onder de maat zou zijn. We vellen op dit moment kwalitatief prima hout dankzij inspanningen van bosbeheerders in de afgelopen eeuw.

Voor de toekomst ben ik wat somberder over deze kwaliteit: er zal meer loofhout komen en minder naaldhout. Anderzijds is voor bouwen met hout niet alleen eersteklas zaaghout nodig. Voor de opslag van CO<sub>2</sub> zijn bouwmaterialen als OSB-platen of kruislaaghout/CLT even functioneel. Ook snelgroeiende houtsoorten zijn door verduurzaming prima geschikt te maken voor bouwen met hout. Zowel in de productie van hout als de verwerking ervan zullen de ontwikkelingen de komende decennia niet stilstaan. Er zijn volop kansen.”

**Maarten Willemen,  
voorzitter Algemene Vereniging Inlands Hout**



# ‘BOSVERZORGING ONGESCHIKT VOOR TOENEMENDE VRAAG NAAR KWALITEITSHOUT’

**Leffert Oldenkamp,**  
adviseur bosbeheer

“Kwaliteitshout ontstaat in bossen met voldoende bomen per hectare, die gezond oud kunnen worden met aantrekkelijke groei. Dat gaat samen met optimale koolstofvastlegging (klimaat) en biodiversiteit. Dergelijke bossen worden steeds zeldzamer.

Eind negentiende eeuw was het meeste bos verdwenen. Vervolgens werden woeste gronden beplant. De oppervlakte bos nam toe en werd verbeterd door menging en gebruik van geselecteerde herkomsten. Veel stormvlakten van de jaren tachtig werden daarmee nog beplant. Daarna werden bossen meer beschouwd als entourage - landschap, recreatie - en zelfs weer omgevormd tot woeste gronden.

Met de habitatrichtlijnen van Natura 2000 kwam deze omvorming in een versnelling. De oogst van biomassa versterkte dit, evenals de certificering van



Foto: Louis Fraanje

bossen. De bijbehorende subsidieregelingen blijken gunstiger voor het opruimen van bos, lanen en singels dan de instandhouding ervan. Begrazing van terreinen en opruiming van exoten en

populieren verergeren de toestand. Er ontstaat een overmaat aan kreupelhout.

De zesde Nederlandse bosinventarisatie in 2013 gaf de achteruitgang al aan, de zevende (2023) zal dat beeld versterken. Er zijn voorbeelden van goed bosbeheer, dus verzorging gericht op duurzame houtaanwas en biodiversiteit, maar dat betreft te weinig onderdelen van het totale bosareaal.

Deze tendens zien we ook in het buitenland. Extra bos aanleggen is een goed streven, maar de insteek is weinig realistisch. Er is onvoldoende grond beschikbaar, hoogwaardige plantsoenvoorziening is niet gegarandeerd en er verdwijnt meer bos dan erbij komt. Zonder drastische verbetering van de bossenstrategie in Nederland en de EU, en zonder een strenge wereldwijde boswet is de voorziening met kwaliteitshout op den duur niet gegarandeerd. Evenmin de vastlegging van overtollig CO2 in hout en houtproducten en het behoud van natuurlijke biodiversiteit.”

